

I T A L I A.

*Temperant vites, neque Formiani
Pocula colles.*

Antiquitatibus. Laudat Lucana armenta ob
magnitudinem & robur Lucilius,

*Quem neque Lucanis oriundi montibus Tauri,
Ducere pro telo validis cervicibus possent.*

Falernum hoc nomine commendatum fuit, quod vetustatem ferret. Tiberius Cæsar dicebat consensisse Medicos, ut nobilitatis palmam Surrentino darent, alioquin esse generosum acetum. Strabo non minus ea commendat sua ætate, quod Roma ea probaverit, ob ætatem, quam ferebant. Plura de vinis Italicis qui legere desiderat, adeat F. Blondum, Leandrum, & Medicos Italos, Iacobum Præfectum, Netinum, Ioannem Baptistam, Confalonarium Veronensem, & Andream Baccium. Herbarum quoque omnis generis fertilissima est, nec metallorum cuiusvis generis præstantia ullis terris cedit. Italiæ, inquit Plinius, vetere edicto paritum est, alioquin nulla fœcundior metallorum quoque erat tellus. In foro Iulio Hydra fluvius est, & haud procul inde Argenti-vivi fodina. Magna aluminis copia ante aliquot annos reperta est apud Etruscos, in Massæ territorio. In Campania felice cuniculi sunt, ex quibus sulphur effoditur. Ab Volaterris amnem Cæcinam versus millia 111, colles aliquot visuntur, ubi officinæ salariæ. Apud Brutios etiam Salis-Fodinæ sunt, in intima usque montis viscera excavatæ, in longitudinem quædam 13, quædam 10 passuum excurrentes. Taceo Latomias, ubi lapides varii exciduntur, quales habet Tibur, & ager Vicentinus, quarum lapidibus Patavini & Vicentini olim sua struxere domicilia. Taceo Marmora, quæ juxta Padi fontes & ex ipsis terræ cavernis in Lombardia præstantissima eruuntur. In Tuscia lucidum marmor invenitur, ex quo integræ mensæ, & solidæ columnæ fieri solent. Hinc olim superba ista veterum monumenta, quæ Romæ aliisque locis cernuntur hodie, hominum eruit labor & industria. Vicus Volaterranus Alabastritem sufficit, mollem & durum, quorum hic splendidioribus operibus aptari solet, & è terra cæditur: ille supra terram invenitur, & excoctus igne gypsum fit. In montibus Brutiis, propter perpetuum in jugis frigus, crystallus magna copia, apud Gravisças Corallium in mari invenitur. Castellum tertio lapide à Volaterris Chalcitin mittit, nec longe illic Porphyrites, Ophites, Achates, Chalcedonii, alique id genus lapides pretiosi aquarum cursu eruuntur. Ager quoque Volaterranus Lazurium & Vitriolum, aliaque plurima varii generis præbet. In Tuscia prope Libbianum Terra nigra foditur, magna que Chalcitis, unde sutorium fit atramentum, copia. Omnis fere speciei Animalia & gignit & nutrit, equorum boumque armenta, oviumque ac caprarum greges. Magnam boum (qui vetere lingua Græca *ἰταλοι* dicebantur) copiam in Italia fuisse, buccæque in ea terra gigni pascique solita, docent apud Agellium lib. 11 Noct. Atticar. cap. 1, Timæus in historiis, & M. Terentius Varro in

Præter alias quoque aves vulgares, aquilas ^{Aves.} vultureque nutrit, historiis Romanorum Veterum nobilitas volucres. Dionysius Halicarnassensis Roman. Antiquit. lib. 1, elegantissima simul & copiosissima oratione Italicis soli ubertatem & præstantiam deprædicat. Est, inquit, & alia fabula inter indigenas vulgata: Saturnum ante Iovis regnum in his terris imperium habuisse: decantatamque illam sub Saturno vitam, omnibus copiis, quas annus fert, adfluentem, nusquam alibi magis, quam apud illos floruisse. Quod si quis, remota ex horum verbis fabula, bonitatem regionis velit exquirere, ex qua humanum genus plurima ad vitæ hilaritatem facientia mox à suis initiis perceperit; sive ex terra, ut antiquorum habet opinio, sive aliunde fuere, non facile aliam inveniet ad hoc magis idoneam. Si enim unam terram cum alia conferas, magnitudine parem, non solum in Europa, verum etiam in toto orbe optima meo iudicio est Italia. Quanquam non me latet, quod incredibilia videbor dicere, cogitantibus Ægyptum & Africam ac Babyloniam, & si quarum aliarum celebrata est felicitas. At ego terræ opes non æstimo ex una aliqua fructus specie: nec me subit desiderium habitandi, ubi arva tantum sint pingua; aliarum vero rerum ad vitam utilium aut nulla aut admodum parva copia: sed quæ sibi ipsa maxime sufficit, ad vestitusque bonis plerumque quam minimum indiget, eam puto optimam. Hanc vero omnigenam fertilitatem & copiam, si cui alii terræ Italiæ concessam credo. Non enim arva modo bona habet, caret autem arboribus, ut frumentifera: neque plantis modo quibuslibet alendis est idonea, sed inutilis segetibus, ut arbuti agri: neque largiter quidem hæc utraque suppeditat; sed parum apta est alendo pecori: neque dixerit quis, eam abundare quidem frugibus ac pascuis; sed ad degendam vitam esse ingratam hominibus: verum est referta omnibus, ut ita dicam, voluptatibus ac commodis. Cui enim frumentiferæ terræ cedent rura Campana; non fluminibus, sed aquis rigata cælestibus? in quibus campis ego vidi arva vel triferæ; æstivam post hybernæ, & autumnalem post æstivam sementem enutrientia. cui oliviferæ Messapiorum ac Dauniorum Sabinorumque, & aliorum multorum cultura? cui vitiferæ Etruria & Albanus Falernusque ager; mirum in modum amicus vitibus, & modico labori uberrimos reddens fructus atque optimos? Præter eam autem, quæ colitur, multum terræ invenias patere ovium, multum caprarum gregibus; plus etiam & præstantius armentis equorum & boum. Palustris enim & pratensis herba, copiosa illa, culti-

Herbæ.

Metalla.

Salisfodina.

Latomia.

Marmora.

Animalia.